

В. М. БИКОВЕЦЬ

*(Спілка підприємців малих, середніх
і приватизованих підприємств України, м. Київ)*

ВПЛИВ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМЦІВ НА СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. 2, с. 21–23

Щоб розв'язати проблеми економічного й соціального розвитку будь-якої держави з перехідною економікою, необхідно розвивати підприємницьку діяльність, насамперед малий бізнес.

На жаль, в Україні малий бізнес ще не відіграє суттєвої ролі в економіці, адже, по суті, він тільки починає свій шлях до перетворення в реальну економічну силу в державі. Дослідження свідчать, що розвиток малого підприємництва залежить від багатьох факторів, серед яких найважливішу роль відіграють регіональні (територіальні) умови: економічний потенціал; наявність ресурсів; господарська структура; підготовка кадрів; ставлення місцевих органів влади та населення до підприємництва; розвиток ринкової інфраструктури; інформаційне забезпечення; традиції та психологія населення регіону; рівень самоорганізації суб'єктів підприємницької діяльності.

Економічний потенціал, наявність ресурсів в регіоні, господарська структура, безумовно, відіграють основну роль в становленні малого бізнесу в регіоні, впливають на його структуру і розвиток. Крім того, на розвиток малого підприємництва істотно впливає рівень самоорганізації суб'єктів підприємницької діяльності (кількість громадських об'єднань підприємців, географія їх поширення і впливу, взаємодія з органами влади, з іншими громадськими об'єднаннями і політичними інститутами). Важливу роль відіграє співпраця підприємців в рамках

численних регіональних бізнес-асоціацій (нині в Україні на різних рівнях налічується близько 400 таких об'єднань). Створення подібних об'єднань – це бажання всіх учасників економічної діяльності знайти спільні можливості для захисту своїх соціальних, політичних і корпоративних інтересів. Більшість цих об'єднань діє у великих містах, промислово розвинених регіонах і центрах.

Так, розвиненими в індустріальному відношенні областями є Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, міста Київ, Харків, Львів. Відповідно і кількість суб'єктів малого підприємництва в цих регіонах значно більша, ніж в інших. Якщо в Києві, Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Львівській, Луганській, Харківській областях (7 регіонів) зосереджено близько 53 % діючих в Україні малих підприємств, то в 20 інших регіонах їх загальна кількість складає близько 40 %.

За галузями кількість малих підприємств у промисловості, будівництві, на транспорті в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Львівській, Харківській областях і Києві складає близько 50 % загальної кількості таких підприємств в Україні.

У регіональному аспекті показник кількості малих підприємств на 10 тис. осіб суттєво різниться. Так, якщо в Києві на 10 тис. осіб припадає 110 малих підприємств, то в Миколаївській області – всього 50, Львівській – 49, Закарпатській та Харківській – по 45, у Херсонській

області та в Севастополі – по 44 підприємства. Найнижчий такий показник на Сумщині та Тернопільщині – відповідно 22 і 23 підприємства.

Розвиток підприємництва в державі та окремих її регіонах характеризує показник зростання кількості суб'єктів підприємницької діяльності на 10 тис. осіб. У 1999 р. порівняно з попереднім роком кількість малих підприємств в Україні в розрахунку на 10 тис. осіб зросла в середньому на 6 підприємств. За областями і регіонами цей показник зріс таким чином: в Одеській та Хмельницькій областях – на 7 підприємств, Черкаській – на 8, Автономній Республіці Крим – на 10, Житомирській та Херсонській областях – на 13, в Києві – на 17 підприємств.

Громадські об'єднання підприємців – це, можливо, єдина реальна сила, яка сьогодні допомагає підприємцям. Певною мірою вони виконують багато функцій, які держава тільки декларує. Одним з важливих напрямків діяльності бізнес-асоціацій є захист прав та інтересів підприємництва, лобювання його інтересів у парламенті, уряді, місцевих органах влади.

Як приклад успішної співпраці громадських об'єднань підприємців можна назвати створення Координаційно-експертного центру, до складу якого на початковому етапі ввійшли 12 об'єднань підприємців. Основне завдання Центру – експертиза проектів, вже діючих законів і нормативних актів щодо підприємництва та вироблення конкретних рекомендацій і пропозицій з метою спрощення податкової системи, зменшення податкового тиску, спрощення регулятивного впливу тощо. Нині Центр охоплює 45 громадських об'єднань, дві третини яких – це регіональні спілки та асоціації.

Серед основних підсумків і досягнень роботи Центру в цьому напрямку можна назвати прийняття Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, відміну гербового збору та концепції уряду про введення в обіг бланків суворої звітності для первинних документів бухгалтерського обліку, перенесення терміну введення в дію закону про використання електронних контрольно-касових апаратів і внесення суттєвих змін до цього закону. Сьогодні громадські об'єднання підприємців працюють над проектом Податкового кодексу України, зокрема над розділами, що стосуються спрощених методів оподаткування суб'єктів підприємництва і податкового адміністрування.

Координаційно-експертний центр об'єднань підприємців України має нині регіональні пред-

ставництва в Дніпропетровській, Львівській, Одеській, Тернопільській, Харківській областях. Безумовно, регіональні бізнес-асоціації, Координаційно-експертний центр та його представництва впливають на розвиток підприємництва в певному регіоні, розв'язуючи проблеми малого і середнього бізнесу. Представники більшості громадських об'єднань підприємців беруть активну участь у розробці та реалізації регіональних програм підтримки і розвитку малого і середнього підприємництва, що сприяє становленню і розвитку цього важливого сектора економіки. Нерідко підприємці через свої бізнес-асоціації активно лобюють власні інтереси в місцевих органах влади.

Так, у Львівській області у 1999 р. завдяки зусиллям підприємницьких асоціацій було спрощено процедуру видачі дозволів на розміщення об'єктів зовнішньої реклами у Львові, вдвічі зменшено готельний збір, встановлено “податкові канікули” зі сплати готельного збору на 3 роки для нових готелів тощо.

У Дніпродзержинську Дніпропетровської області регіональні бізнес-асоціації спільно з міською владою розв'язали низку гострих проблем, які стосуються видачі різних дозволів на право займатися підприємницькою діяльністю, реорганізації стихійних ринків, координації перевірок суб'єктів підприємницької діяльності контрольними органами. Подібні приклади позитивного впливу діяльності громадських об'єднань на розвиток підприємництва є в Одеській, Харківській, Дніпропетровській областях, у Києві та інших регіонах.

Діяльність громадських об'єднань підприємців спрямована на конкретну підтримку і розвиток підприємництва в Україні, в кожному конкретному регіоні, впливаючи на владу в питаннях розвитку бізнесу. Дієвість такої підтримки вимірюється не тільки кількістю суб'єктів підприємництва в певному регіоні, а й тим, наскільки вільно і прозоро вони можуть займатися підприємницькою діяльністю.

Проте діяльність таких громадських об'єднань через об'єктивні причини поки що не набула в Україні (насамперед в регіонах) відповідного розвитку. Серед основних причин зазначимо такі:

- недовіра та традиційно негативне ставлення самих підприємців до таких об'єднань;
- протистояння окремих місцевих органів влади цим об'єднанням;
- виключно слабкий взаємозв'язок малих і середніх підприємств з інститутами політичної си-

стеми суспільства, що зумовлено передусім незрозумінням самої політичної сфери;

- відсутність у підприємців свідомої потреби у структурній інтеграції, сподівання на можливість вижити поодиноко у ринкових умовах;

- недостатність коштів на утримання таких структур.

Як би не намагалися численні громадські об'єднання підприємців відстоювати інтереси малого бізнесу, зусилля їх будуть малоефективними, поки влада не створить належних умов для розвитку підприємництва. Багато надій покладають підприємці на діяльність Ради об'єднань

підприємців при Урядовому комітеті економічного розвитку. Зі створенням цієї Ради підприємницька громадськість (передусім самі підприємці) бере дедалі активнішу участь в обговоренні урядових рішень, що особливо важливо, ще на етапі підготовки проектів цих документів. Ця активність на тлі адміністративної реформи, яка зараз проводиться в Україні, веде до того, що підприємницькі об'єднання поступово нарощують свій вплив на формальну процедуру прийняття рішень, а тому мають можливість формувати сприятливі умови для підприємницької діяльності.